

Νέα Αγωγή

ΔΠΘ, ΤΕΕΠΗ Αλεξανδρούπολης

Σύγχρονες τάσεις παιδαγωγικής

Μαρία Παπαντωνίου mpapanto@psed.duth.gr

Νέα Αγωγή: Σχεδιάγραμμα

- Ιστορία
- Ζητήματα, προκλήσεις
- Εγχειρήματα

Παιδαγωγικές Αρχές - Ζητήματα

- Το παιδί στο κέντρο... και το βάρος στις παιδαγωγικές τεχνικές...
- Φιλελεύθερη εκπαίδευση - Πλήρης Εκπαίδευση
- Εγχειρήματα, πειραματικά; Πώς επηρεάζουν τα δημόσια εκπαιδευτικά συστήματα;

Ιστορία

- Επιρροές: Rousseau, Pestalozzi
- Πρώτα σχολεία: Αγγλία:
- 1889, *New School*, Abbotsholme, Cecil Reddie.
- 1893, *Bedales*, John Haden Badley.
- Γαλλία: 1899, *l'école des Roches*, Edmond Demolins.

Ιστορία (συνέχεια)

- Θεσμοί:
- 1899, Διεθνές Γραφείο των Νέων Σχολείων, Γενεύη, Adolphe Ferrière.
- 1912, Ινστιτούτο Jean-Jacques Rousseau, Γενεύη, Edouard Claparède.
- 1921, Διεθνής Λίγκα Νέας Αγωγής, Γενεύη.
- 1921 πρώτο συνέδριο στο Calais της Γαλλίας.
- Περιοδικά (στη Γαλλία: *Pour l'ère nouvelle*).
- 1929, Γαλλική Ομάδα Νέας Αγωγής (Groupe français d'éducation nouvelle (GFEN)).

Ιστορία (συνέχεια)

- Μεσοπόλεμος: Άνθηση του κινήματος: εγχειρήματα, θεσμοί, συλλογική και διεθνής δράση και σκέψη, επιρροές στην εξωσχολική (μη τυπική) αγωγή (προσκοπισμός, κατασκηνώσεις) και στη δημόσια εκπαίδευση, στήριξη από τις Ανθρωπιστικές Επιστήμες.
- Απελευθέρωση: πολλαπλασιασμός των εγχειρημάτων, θεωρητική εμβάθυνση, διάδοση, αναγνώριση, και απαρχή της παρακμής! Υποθέσεις (Savoye, 2004): κρίση της ανοχής (η συνύπαρξη των εκπροσώπων μέσα στους θεσμούς γίνεται δυσκολότερη, διάσταση απόψεων σε πολιτικά ζητήματα), κρίση της εκλαΐκευσης (η ιδέες διαχέονται αλλά χάνουν σε δυναμικότητα και οξυδέρκεια), κρίση της μετάδοσης (δυσκολία εύρεσης διαδόχων των ιδρυτών).
- Νέα παιδαγωγικά κινήματα: Δεκαετία 50: Η προσωποκεντρική προσέγγιση του Carl Rogers εισάγεται στη Γαλλία (από τους André de Peretti, Max Pagès), ως « μη κατευθυντική παιδαγωγική ». Δεκαετία 60: Η θεσμική παιδαγωγική (F. Oury, R. Fonvieille) προκύπτει ως διάσπαση-μετεξέλιξη της παιδαγωγικής Φρενέ.

Εγχειρήματα, σύνοψη

- Το ορφανοτροφείο Prénost, στο Cempuis, 1880-1894, διευθυντής ο Paul Robin: ολοκληρωμένη αγωγή (*éducation intégrale*)
- Το σχολείο στο Abbotsholme της Βρετανίας, 1889, ιδρυτής ο Cecil Reddie, πρώτη χρήση του όρου *New School*
- Το πειραματικό σχολείο του John Dewey, στο Σικάγο των ΗΠΑ, 1894, *learnig by doing*
- Το *école des Roches*, στη Γαλλία, ιδρυτής ο Edmond Demolins, 1899
- *Escuela Moderna*, από τον Francisco Ferrer, Βαρκελώνη, 1901
- Το σχολείο οικοτροφείο *La Ruche*, του Sébastien Faure, 1904
- Το σχολείο *Ermitage*, στο Βέλγιο, του Ovide Decroly, 1907
- Maria Montessori, Ιταλία, *la casa dei bambini*, 1907
- Αλέξανδρος Δελμούζος, συμμετείχε στην ίδρυση του Εκπαιδευτικού Ομίλου, 1908-1914: διευθυντής του Δημοτικού Παρθεναγωγείου του Βόλου.
- Το ορφανοτροφείο του Janusz Korczak, 1912, Πολωνία
- Σχολεία του Αμβούργου, 1919
- Rudolf Steiner, Ελεύθερο Σχολείο Waldorf, 1919.
- A. S. Makarenko, και η «αποικία Γκόρκι», 1920
- Alexander Sutherland Neill, *Summerhill*, 1924
- Célestin Freinet, δάσκαλος στη Γαλλία: 1920 διορισμός (Bar-sur-Loup, 1928 μετάθεση στο Saint-Paul de Vence, 1935 ιδρύει ιδιωτικό)

Αξιολόγηση

- Τι αξιολογούμε όταν αξιολογούμε αυτά τα εγχειρήματα; Πώς; Και γιατί;
- Νέα Αγωγή και κοινωνικές ανισότητες: ο Basil Bernstein, 1975, μίλησε για « αόρατες παιδαγωγικές » που δεν ευνοούν τα παιδιά της εργατικής τάξης
- Σύμφωνα με τους Ananzini, Ferrero, 1977, οι μαθητές τάξεων Φρενέ έχουν προβάδισμα στην οικειοποίηση γνώσεων, και στις δεξιότητες δημιουργικότητας
- Σύμφωνα με τον Peyronie, 1998, οι επιρροές της φοίτησης σε « τάξεις Φρενέ » διατηρούνται στην ενήλικη ζωή, στους τομείς: στάση απέναντι στην εργασία, στην πολιτειότητα, την ανατροφή και την εκπαίδευση των παιδιών, τη δημιουργική έκφραση
- Ομάδα Πανεπιστημίου της Lille: Στο σχολείο Φρενέ γρήγορη βελτίωση σε ζητήματα συμπεριφοράς και στην ανάγνωση-γραφή
- Οι παιδαγωγικές αυτές πηγή τεχνικών ιδεών για: Ζητήματα συμπεριφοράς, προσαρμογής, Δεύτερης Ευκαιρίας
- Η ύπαρξη εναλλακτικών δομών προσφέρει έναν επιπλέον τρόπο προσέγγισης και αξιολόγησης του « παραδοσιακού » σχολείου

Η Νέα Αγωγή και η έρευνα στις Επιστήμες της Αγωγής

- Τύποι ερευνών πάνω στην Νέα Αγωγή:
- Βιβλιογραφική έρευνα
- Ιστορικές και κοινωνιο-ιστορικές έρευνες
- Μονογραφίες
- Η δράση και η έρευνα: παιδαγωγοί εγχειρημάτων κάνουν έρευνα, δημοσιεύουν, διδάσκουν

Paul Robin, το ορφανοτροφείο Prénost στο Cempuis

- Μέλος της 1^{ης} Διεθνούς (Διεθνούς Ένωσης Εργατών, ΔΕΕ) ο Paul Robin συντάσσει αναφορές για την εκπαίδευση, υποστηρίζει την ολοκληρωμένη (πλήρη) εκπαίδευση. Αποκλείεται από τη ΔΕΕ από το 1871 πριν από τους άλλους αντι-εξουσιαστές.
- Διορίζεται Επιθεωρητής Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης (από τον Ferdinand Buisson) το 1879.
- Το 1880 αποδέχεται τη διεύθυνση του ορφανοτροφείου Prénost (ο Prénost είναι βιομήχανος, οπαδός του Φουριέ και του ουτοπικού σοσιαλισμού) που φιλοξενεί παιδιά 4-16 χρονών. Αγωγή « λαϊκή » (μη-θρησκευτική), συνεκπαίδευση των δύο φύλων, διεθνισμός. Απολύθηκε από τη διεύθυνση του "δημοτικού χοιροστασίου" του Cempuis το 1894.
- Ο Robin είναι ελευθεριακός, θετικιστής, νεο-μαλθουσιανός, υγιεινιστής.
- Διδασκαλία οικουμενική και ορθολογική, σωματική, πνευματική και ηθική (πλήρης, ολοκληρωμένη), σχολείο-ατελιέ, τυπογραφείο.

L'école des Roches

- Ο Edmond Demolins ταξιδεύει στην Αγγλία το 1894, δημοσιεύει το 1897 το βιβλίο *Σε τι συνίσταται η αγγλοσαξονική υπεροχή; (A quoi tient la supériorité des Anglo-Saxons ?)* Και το 1899 το *Η Νέα Αγωγή (Education Nouvelle : L'école des Roches)*. Εμπνευσμένος από τα σχολεία του Abbotsholme και του Bedales ιδρύει *L'école des Roches* (στο Verneuil-sur-Avres).
- *L'école des Roches* θα ανταγωνιστεί τα σχολεία (L'Alsacienne, Monge) που προσφέρουν ήδη μια « φιλελεύθερη παιδαγωγική » (απελευθερωμένη από το Κράτος και την εκκλησία). Καταρτίζουν τις Ελίτ που θα επιτρέψουν στη Γαλλία να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις του διεθνούς ανταγωνισμού στη βιομηχανία και το εμπόριο.
- Αγωγή « οικογενεϊστική (familiariste) », ξένες γλώσσες, άθληση, ενεργές μεθόδους, εκμάθηση της αυτονομίας.
- Σήμερα: ιδιωτικό μη-θρησκευτικό σχολείο, στη σελίδα του στο Διαδίκτυο: « Από το 1899 *l'école des Roches* καταρτίζει την εθνική και διεθνή ελίτ », πάνω από de 90% επιτυχία στο Baccalauréat.

Francisco Ferrer

- Η *Escuela Moderna* ιδρύεται το 1901. Το 1907 στην Ισπανία λειτουργεί δίκτυο πάνω από εκατό Νέων Σχολείων. Ενέπνευσε τα αμερικανικά *Modern Schools*. Μετά από μια πρώτη σύλληψη το 1906 ο Ferrer θα εκτελεσθεί το 1909.
- Εκδίδει περιοδικό και ιδρύει εκδοτικό οίκο, (La Editorial).
- Οι μαθητές πληρώνουν (χρέωση αναλογική με τους πόρους), μη υποχρεωτική φοίτηση.
- Βραδινά μαθήματα για ενήλικες.
- Εκπαίδευση επιστημονική και ορθολογική, συνεκπαίδευση (κορίτσια και αγόρια, πλούσιοι και φτωχοί), αντι-κρατικός προσανατολισμός, εξατομικευμένη παιδαγωγική χωρίς τεχνικό ή επαγγελματικό στόχο, κατάργηση των εξετάσεων.
- Ολοκληρωμένη αγωγή.

Άλλα εγχειρήματα: S. Faure, Αμβούργο, Makarencko

- Sébastien Faure, ελευθεριακός, ειρηνιστής, ιδρύει το σχολείο *La Ruche*, 1904-1917: ιδιωτικό, δωρεάν, χρηματοδότηση από τις ομιλίες του Faure ενάντια στον πόλεμο (+ αυτοχρηματοδότηση: μέλι, γαλακτοκομικά, τυπογραφείο), εθελοντές δάσκαλοι, οι μαθητές στην τάξη, στον αγρό και στα ατελιέ.
- Τα σχολεία του Αμβούργου, δημόσια ή ιδιωτικά, Schmid J-R, *Le maître-camarade et la pédagogie libertaire*, Nauchâtel, 1936 (*Ο δάσκαλος σύντροφος και η ελευθεριάζουσα παιδαγωγική*), αυτοπειθαρχία: η τάξη από το χάος.
- Α. S. Makarenko, «αποικία Γκόρκι», 1920. *Παιδαγωγικό ποίημα : ο δρόμος προς τη ζωή*

Άλλα εγχειρήματα: J. Dewey, O. Decroly, M. Montessori

- John Dewey, Chicago, 1894, *learnig by doing* (εκδόσεις Γλάρος)
- Ovide Decroly, Βέλγος, Νευροψυχίατρος, Ειδικό σχολείο: 1901, *L'Ermitage*: 1907. Αρχή της συνολικότητας. Κέντρα ενδιαφέροντος. (Husson J., *Το σχολείο με τη ζωή για τη ζωή : το παιδαγωγικό σύστημα Decroly: αρχές, πρόγραμμα, μέθοδος*, Αθήναι, Δίπτυχο, 1961.)
- Maria Montessori, *la casa dei bambini*, 1907 (εκδόσεις Γλάρος)

Άλλα εγχειρήματα: R. Cousinet, J. Korczak, R. Steiner

- Roger Cousinet: Δάσκαλος το 1903. Επιθεωρητής πρωτοβάθμιας το 1910. Από το 1920 εφαρμόζει στην περιφέρειά του τις αρχές της μεθόδου του που την ονομάζει Ελεύθερη Εργασία σε Ομάδες. Βασίζεται στην κοινωνική ζωή των παιδιών, ξεκινά από τα ενδιαφέροντά τους και τα συνοδεύει στις ομαδικές εξερευνήσεις και δημιουργίες τους χωρίς να προτείνει για να καλύψει διδακτική ύλη. Αυτή η μέθοδος προετοιμάζει την μέθοδο project. Εκδίδει περιοδικό με κείμενα μαθητών. Μετά το 2^ο ΠΠ διδάσκει παιδαγωγικά στη Σορβόνη και εκδίδει βιβλία. Το 1946 ιδρύει σχολείο (*L'école nouvelle de la Source* στο Meudon). (Cousinet Roger, *Κάνε ό,τι σου λέω*, Αθήνα, Οδυσσέας, 1979.)
- Janusz Korczak: εμπνέεται από τον Pestalozzi, το 1912 ιδρύει και διευθύνει ορφανοτροφείο εβραιόπουλων στη Βαρσοβία. Θεσμοποιεί βουλή, δικαστήριο και εφημερίδα των παιδιών. Εκδίδει περιοδικό και κάνει ραδιοφωνικές εκπομπές. Στρατεύεται για τα δικαιώματα του παιδιού. Αύγουστο του 1942 συνοδεύει τα παιδιά του ορφανοτροφείου στο στρατόπεδο συγκέντρωσης της Treblinka και στο θάλαμο αερίων. Εμπνέει τη θεσμική παιδαγωγική. (Korczak Janusz, *Το δικαίωμα του παιδιού στον σεβασμό*, Αθήνα, Μεταίχμιο, 2017.)
- Rudolf Steiner: Θεοσοφιστής (όπως και ο Jiddu Krishnamurti), και στη συνέχεια; Ανθρωποσοφιστής. Δίνει διαλέξεις στη Στουτγάρδη σε εργάτες της βιομηχανίας Waldorf-Astoria και ιδρύει το Ελεύθερο Σχολείο Waldorf το 1919.

Βιβλιογραφία στα ελληνικά

- Houssaye Jean, *Δεκαπέντε παιδαγωγοί, Σταθμοί στην ιστορία της παιδαγωγικής σκέψης, Rousseau, Pestalozzi, Froebel, Robin, Ferrer, Steiner, Dewey, Decroly, Montessori, Makarenko, Ferrière, Cousinet, Freinet, Neill, Rogers*, Αθήνα, Μεταίχμιο, 2000.
- Φράγκος Χρήστος, *Ψυχοπαιδαγωγική, Θέματα παιδαγωγικής ψυχολογίας, παιδείας, διδακτικής και μάθησης*, Αθήνα, Gutenberg, 1984, σελ.: 97-154.
- Χρυσafίδης Κώστας, *Επιστημολογικές αρχές της προσχολικής αγωγής, Το νηπιαγωγείο στο χώρο της ιδεολογίας και της επιστήμης*, Αθήνα, Τυπωθήτω, 2004, σελ.: 105-174.

Βιβλιογραφία στα γαλλικά

- *Dictionnaire encyclopédique de l'éducation et de la formation*, Nathan, entrée EN, par Louis Raillon.
- *Dictionnaire de l'éducation*, Quadriga, entrée Pédagogies Nouvelles, par Henri Peyronie et Alain Vergnion.
- Jean Houssaye (dir), *Quinze pédagogues, leur influence aujourd'hui*, Paris, Bordas, 2000.
- Ohayon Annick, Ottavi Dominique, Savoye Antoine (éd.), *L'Education nouvelle, histoire, présence et devenir*, Berne, Peter Lang, 2004.

Βιβλιογραφία, μεταφρασμένα έργα των εκπροσώπων

- Cousinet Roger, *Κάνε ό,τι σου λέω*, Αθήνα, Οδυσσέας, 1979.
- Dewey John, *Δημοκρατία και εκπαίδευση*, Ηριδανός, 2016. Και άλλα στις εκδόσεις Γλάρος.
- Husson J., *Το σχολείο με τη ζωή για τη ζωή : το παιδαγωγικό σύστημα Decroly: αρχές, πρόγραμμα, μέθοδος*, Αθήναι, Δίπτυχο, 1961.
- Korczak Janusz, *Το δικαίωμα του παιδιού στον σεβασμό*, Αθήνα, Μεταίχμιο, 2017.
- Makarenko Anton Semenovitch, *Παιδαγωγικό ποίημα : ο δρόμος προς τη ζωή*, Αθήνα, Σύγχρονη Εποχή, 2010.
- Montessori Maria, διάφορα βιβλία στις εκδόσεις Γλάρος.